

Nieuwe honingbij op de drempel van Europa

Tjeerd Blacquièrè

Van nature komt er in Afrika, Klein Azië en Europa maar één soort honingbij voor: *Apis mellifera*. Weliswaar met allemaal lokale ondersoorten (zoals *mellifera*, *carnica*, *iberiensis* enz in Europa, *adansoni* en *scutellata* in Afrika, *syriaca* in Syrië en Jordanië), maar toch één soort. In Amerika en Australië en grote delen van Azië is onze honingbij een ingevoerde exotische soort. Hoe lang zal onze honingbij het monopolie kunnen vasthouden?

De dreiging van import van andere honingbijsoorten komt alleen vanuit Azië, omdat alleen daar meer soorten voorkomen. Grof gezegd heb je daar een pendant van onze (holbewonende) honingbij, *Apis cerana*, en een paar soorten reuzenhoningbijen (onder andere *Apis dorsata*) en een paar soorten dwerghoningbijen (bijvoorbeeld *Apis florea*). In Australië is men zeer gespinsd op mogelijke binnenkomst van *Apis cerana*, omdat deze soort heel dichtbij op eilanden van de Indische archipel en inmiddels ook in Nieuw Guinea voorkomt. Zeker in het Noorden van Australië zou deze soort goed kunnen gedijen. Dat zou problemen voor de imkerij kunnen opleveren, dus men probeert dat te voorkomen. Aan de westkant van Azië komt de dwerghoningbij (*Apis florea*) voor tot de Perzische golf, en op de oost- en zuidkant van het Arabisch schiereiland. De Arabische woestijn is de barrière naar het westen, naar het Middellandse zeegebied, zowel Noord Afrika als Europa. In Soedan is de soort al sinds 1985 aanwezig, en hoewel de Sahara een barrière vormt naar het noorden is een verdere opmars via de Nijl niet denkbeeldig.

Apis florea: nu in Aqaba

Nizar Haddad rapporteerde in 2008 over de aanwezigheid van kolonies van *A. florea* rond de zuidelijke havenstad Aqaba. Op grond van morfometrische vergelijking van bijen van diverse herkomsten in de wijde regio kon worden geconcludeerd dat de herkomst Oman was (Haddad *et al.* 2009). Waarschijnlijk is de binnenkomst via een schip gebeurd. Inmiddels zijn er tientallen volken in Aqaba en omgeving. Met moleculaire genetische analyses hebben de onderzoekers vastgesteld dat alle aanwezige volken afstammen van één koningin, die gepaard had met acht darren.

Verdere expansie?

Moeten we ons zorgen maken over de binnenkomst van de dwerghoningbij? Het lijkt nu inderdaad waarschijnlijk dat de bij verder zal migreren, en als de stap naar het Jordaandal ter hoogte van de Dode Zee gemaakt is ligt de weg via Israël naar de Middellandse zee open. *Apis florea* is al behoorlijk expansief gebleken, en op grond van elders bewoonde habitats en klimaatzones zou de soort het in een heel groot deel van Europa heel goed doen. Op plekken waar de soort eerder is binnengekomen is ernstige concurrentie met 'gewone' honingbijen niet gebleken, maar effecten op andere bestuivers zijn niet onderzocht. Als je afgaat op je imkerhart ben je bijna geneigd blij te zijn met of uit te kijken naar de invasie van dit prachtige bijtje. Maar de historie leert dat we niet voorzichtig genoeg kunnen zijn met introducties van vreemde soorten.

Apis florea

De dwerghoningbij is een honingbij die zijn nest in de open lucht maakt. De bijtjes zijn een stuk kleiner dan onze honingbijen, een dar van *A. florea* is bijna zo groot als een werkster van onze bijen. Het nest bestaat uit één raat, die meestal onderaan een stevige tak van een hoge boom hangt, maar onder een balkon of afdak kan ook. De bijen zijn het merendeel van het jaar actief, ze leggen geen hele grote wintervoorraden aan. Het zijn snelle vliegers en foerageerders. Volgens Nizar Haddad vliegen ze niet veel meer dan 80 meter van af hun nest. Had ik dat geweten, dan had ik beter gezocht toen ik er een paar zag vliegen.

N. Haddad *et al.*, 2009 *Apis florea* in Jordan: source of the founder population. *Apidologie* 40 (2009) 508–512

Moritz R F A *et al.*, 2009 Invasion of the dwarf honeybee *Apis florea* into the near East. *Biol Invasions* DOI 10.1007/s10530-009-9527-z